

**Directions for Improving the Efficiency of Budget Expenditures
Allocated to Social Sectors in Uzbekistan**

Yemberganova Gulayim Kudaynazarovna

1st-year Master's Student, Economics Program Asian International University

Abstract

This article analyzes the current state of budget expenditures directed to social sectors in Uzbekistan, factors affecting their efficiency, and promising directions of development. In the context of ensuring the social orientation of budget policy, proposals and recommendations for the effective use of state financial resources have been developed. Conclusions and suggestions are formulated based on a comparative study of national and international practices.

Keywords

state budget, social expenditures, budget efficiency, fiscal policy, human capital, targeted social assistance, public-private partnership (PPP), Uzbekistan.

**O‘ZBEKISTONDA BYUDJETDA IJTIMOYIY SOHALARGA
YO‘NALTIRILGAN XARAJATLARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH
YO‘NALISHLARI**

Yemberganova Gulayim Kudaynazarovna Osiyo Xalqaro Universiteti

Iqtisodiyot yo‘nalishi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekistonda davlat byudjetida ijtimoiy sohalarga yo‘naltirilgan xarajatlarning hozirgi holati, ularning samaradorligini oshirishga ta’sir etuvchi omillar va istiqbolli yo‘nalishlar tahlil qilingan. Byudjet siyosatining ijtimoiy yo‘naltirilganligini ta’minlash sharoitida davlat moliyaviy resurslaridan samarali foydalanish bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Milliy tajriba va xorij amaliyotini qiyosiy o‘rganish asosida xulosa va takliflar bayon etilgan.

Аннотация: В данной статье анализируется текущее состояние бюджетных расходов, направленных на социальную сферу в Узбекистане, факторы,

**JOURNAL OF
SCIENCE AND INNOVATIVE RESEARCH STUDIES
VOLUME-1, ISSUE-6, 2026**

влияющие на повышение их эффективности, и перспективные направления развития. В условиях обеспечения социальной ориентированности бюджетной политики разработаны предложения и рекомендации по эффективному использованию государственных финансовых ресурсов. На основе сравнительного изучения отечественного и зарубежного опыта сформулированы выводы и предложения.

Kalit soʻzlar: davlat byudjeti, ijtimoiy xarajatlar, byudjet samaradorligi, fiskal siyosat, inson kapitali, manzilli ijtimoiy yordam, davlat-xususiy sheriklik, Oʻzbekiston.

Davlat byudjetida ijtimoiy sohalarga yoʻnaltirilgan xarajatlarning samaradorligini oshirish soʻnggi oʻn yillikda davlat moliyasini boshqarishning eng dolzarb masalalaridan biriga aylandi. Oʻzbekiston jadal oʻzgarayotgan iqtisodiyot sifatida “Oʻzbekiston — 2030” strategiyasi va 2022–2026 yillarga moʻljallangan Yangi Oʻzbekistonning taraqqiyot strategiyasi doirasida byudjet tizimini faol islohotlardan oʻtkazmoqda. Davlat byudjetining ijtimoiy yoʻnaltirilganligi shunchaki qayta taqsimlash mexanizmi emas, balki inson kapitalini shakllantirish, kambagʻallikni qisqartirish va mamlakat mintaqalari boʻylab inklyuziv oʻsishni taʼminlovchi asosiy omil hisoblanadi.

Oʻzbekistonda ijtimoiy xarajatlarning hozirgi holati sezilarli yutuqlarni aks ettiradi. Ijtimoiy yoʻnaltirilgan xarajatlar davlat byudjeti umumiy xarajatlarning yarmidan koʻpini tashkil etadi, bunda asosiy mablagʻlar taʼlim, sogʻliqni saqlash, ijtimoiy himoya, fan, madaniyat va sport sohalariga yoʻnaltirilgan. Ijtimoiy himoyaga muhtoj oilalarning “Yagona reyestri”ning joriy etilishi, “Temir daftar”, “Ayollar daftari” va “Yoshlar daftari” tizimlarining ishga tushirilishi, shuningdek davlat tibbiy sugʻurtasi boʻyicha pilot dasturlarning amalga oshirilishi manzilli ijtimoiy yordamning oʻsishiga va ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarning turmush darajasini yaxshilashga xizmat qildi. Biroq erishilgan yutuqlarga qaramay, soha hali ham uning toʻliq salohiyatini roʻyobga chiqarishga toʻsqinlik qiluvchi tarkibiy va operatsion samarasizlikka duch kelmoqda.

JOURNAL OF SCIENCE AND INNOVATIVE RESEARCH STUDIES VOLUME-1, ISSUE-6, 2026

Asosiy muammolardan biri ijtimoiy byudjet resurslarining shahar va qishloq joylar o'rtasida notekis taqsimlanishidir. Toshkent va boshqa yirik shaharlar aholisi nisbatan rivojlangan ijtimoiy infratuzilmadan foydalanar ekan, Xorazm, Qoraqalpog'iston va Surxondaryoning ayrim qismlarini o'z ichiga olgan chekka hududlar aholisi sifatli ta'lim, sog'liqni saqlash xizmatlari va zamonaviy ijtimoiy obyektlardan foydalanishda cheklovlarga duch kelmoqda. Ushbu mintaqaviy nomutanosiblik ijtimoiy xarajatlarning inklyuziv o'sish salohiyatiga putur yetkazadi va milliy taraqqiyot strategiyalarida belgilangan maqsadlarga erishishga jiddiy to'siq bo'lib qolmoqda.

Samaradorlikka ta'sir etuvchi yana bir muhim omil — natijaga yo'naltirilgan mexanizmlarning bosqichma-bosqich joriy etilishiga qaramay, an'anaviy moddiy-buyumiy byudjetlashtirish amaliyotining saqlanib qolayotganligidir. Ijtimoiy byudjet mablag'larining katta qismi o'lchanadigan natijalar va samara ko'rsatkichlari emas, balki tarixiy bazaviy ko'rsatkichlar va muassasa imkoniyatlari asosida belgilanmoqda. Ushbu muammoni hal etish dasturiy-maqсадli byudjetlashtirishni izchil joriy etish, har bir ijtimoiy dastur uchun aniq natija ko'rsatkichlarini (KPI) belgilash hamda kelgusi byudjet qarorlarini asoslash uchun natijalarni tizimli baholashni talab qiladi.

Boshqaruv nuqtai nazaridan O'zbekistondagi ijtimoiy xarajatlar samaradorligini raqamli monitoring va tahliliy vositalarni keng tatbiq etish orqali sezilarli darajada oshirish mumkin. Bu texnologiyalar davlat organlariga byudjet ijrosini real vaqt rejimida kuzatish, xarajatlarning oshib ketishini aniqlash, xizmatlar ko'rsatishdagi samarasizliklarni topish va davlat dasturlariga sarflangan mablag'larning ijtimoiy daromad normasini baholash imkonini beradi. Estoniya, Janubiy Koreya va Singapur kabi davlatlar raqamli fiskal boshqaruv platformalarini integratsiya qilish orqali byudjet samaradorligini oshirishda sezilarli yutuqlarga erishganlarini namoyish etgan bo'lib, O'zbekiston davlat moliyasi tizimi bu tajribalardan qimmatli saboqlar olishi mumkin.

Tartibga solish muhiti ham ijtimoiy byudjetlashtirishning samaradorligi va rivojlanishini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'zbekiston Respublikasi

**JOURNAL OF
SCIENCE AND INNOVATIVE RESEARCH STUDIES
VOLUME-1, ISSUE-6, 2026**

Iqtisodiyot va moliya vazirligi so‘nggi yillarda “Ochiq byudjet” portalini joriy etish, tashabbusli byudjetlashtirish mexanizmi orqali byudjet shakllantirishda fuqarolar ishtirokini kengaytirish va bosqichma-bosqich o‘rta muddatli xarajatlar tizimiga o‘tish orqali muhim qadamlar tashladi. Ushbu yondashuvni kengaytirish va takomillashtirish hisobdorlik hamda shaffoflikni oshirishga undaydi, bu esa pirovardida fuqarolar va davlat o‘rtasidagi ishonchni mustahkamlaydi. Bundan tashqari, ichki byudjetlashtirish amaliyotini xalqaro standartlar, xususan OECD va XVF standartlari bilan uyg‘unlashtirish davlat moliyaviy boshqaruvi sohasidagi global ilg‘or tajribalarga moslashishni ta’minlaydi.

Manzilli ijtimoiy yordam xarajatlar samaradorligini oshirishning yana bir istiqbolli yo‘nalishini ifodalaydi. Umumiy subsidiyalarni tasdiqlangan ehtiyojlarni baholashga asoslangan aniq yo‘naltirilgan yordam bilan almashtirish orqali davlat cheklangan fiskal resurslarning haqiqatan ham yordamga muhtoj kishilarga yetib borishini ta’minlashi mumkin. O‘zbekistonning soliq, bank va ijtimoiy himoya ma’lumotlar bazalarini bog‘lovchi integratsiyalashgan axborot tizimlari bilan qo‘llab-quvvatlangan raqamli ijtimoiy reyestrlarga o‘tishi mablag‘larning yo‘qolishini sezilarli darajada kamaytirishi va mamlakatning barcha mintaqalarida manfaatdor shaxslarni aniqlash aniqligini yaxshilashi mumkin.

Ijtimoiy byudjetlashtirishning rivojlanishi shuningdek O‘zbekistonning ijtimoiy to‘qimasining asosini tashkil etuvchi mintaqaviy iqtisodiyotlar va mahalliy jamoalarning ehtiyojlarini ham hisobga olishi kerak. Markazlashmagan byudjet taqsimoti mexanizmlari, ishtirokchilik byudjetlashtirish platformalari va obyektiv ijtimoiy-iqtisodiy ko‘rsatkichlarga moslashtirilgan davlatlararo fiskal transferlar ijtimoiy xizmatlarning mahalliy ehtiyojlarga moslashuvchanligini sezilarli darajada yaxshilashi mumkin. Tuman va shahar byudjetlarining fiskal mustaqilligini mustahkamlash, ayniqsa poytaxtdan tashqaridagi mintaqalarda, milliy strategiyada muhokama qilingan tarkibiy iqtisodiy o‘zgarishlarga bevosita hissa qo‘shadi.

**JOURNAL OF
SCIENCE AND INNOVATIVE RESEARCH STUDIES
VOLUME-1, ISSUE-6, 2026**

Inson kapitaliga sarmoya kiritish ijtimoiy xarajatlar siyosatining markazida bo‘lib qolishi kerak. Maktabgacha ta‘lim, umumiy o‘rta maktablarni modernizatsiya qilish, oliy ta‘lim qamrovini kengaytirish, o‘qituvchilar va tibbiyot xodimlarini tayyorlash va qayta tayyorlash, profilaktik tibbiyotni mustahkamlashga ajratilgan mablag‘lar qisqa muddatli fiskal xarajatlardan sezilarli darajada oshib ketadigan uzoq muddatli iqtisodiy daromad keltiradi. Xususan, Xorazm viloyatida ta‘lim va sog‘liqni saqlash infratuzilmasini modernizatsiya qilish, qishloq joylariga mo‘ljallangan maqsadli dasturlar bilan birgalikda mintaqaning inson kapitali salohiyatini sezilarli darajada oshiradi va mutanosib mintaqaviy taraqqiyotga hissa qo‘shadi.

Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari ijtimoiy xarajatlar samaradorligini oshirishning qo‘shimcha imkoniyatlarini taqdim etadi. Ta‘lim, sog‘liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlarda xususiy sektor kapitali, boshqaruv tajribasi va innovatsion xizmat ko‘rsatish modellarini jalb qilish orqali davlat fiskal yukni kamaytirish bilan birga xizmatlar sifatini ham oshirishi mumkin. Vauher tizimlari, ijtimoiy ta‘sir obligatsiyalari (social impact bonds), xayriya jamg‘armalari va konsessiya asosida xizmatlar ko‘rsatish O‘zbekistonning ijtimoiy soha moliyalashtirish arxitekturasiga bosqichma-bosqich joriy etilishi mumkin bo‘lgan zamonaviy vositalardir.

Xalqaro tajriba ijtimoiy xarajatlar samaradorligi bo‘yicha eng muvaffaqiyatli islohotlar bir nechta umumiy xususiyatlarga ega ekanligini tasdiqlaydi: kuchli siyosiy iroda texnik salohiyat bilan uyg‘unlashtirilgan, ishonchli monitoring va baholash tizimlari, raqamli fiskal infratuzilmaga sarmoya, davlat boshqaruvi sohasida inson kapitalining doimiy rivojlanishi va fuqarolarga yo‘naltirilgan xizmat dizayniga uzoq muddatli sodiqlik.

O‘zbekistonning ijtimoiy byudjet samaradorligiga erishish yo‘li ushbu tamoyillarni mamlakatning o‘ziga xos iqtisodiy, madaniy va institutsional konteksti bilan moslashtirgan holda o‘z ichiga olishi kerak.

**JOURNAL OF
SCIENCE AND INNOVATIVE RESEARCH STUDIES
VOLUME-1, ISSUE-6, 2026**

Demak, O‘zbekistonda byudjetning ijtimoiy sohalarga yo‘naltirilgan xarajatlari samaradorligini oshirish muvofiqlashtirilgan va ko‘p qirrali yondashuvni talab qiladi. Shahar va qishloq joylar o‘rtasidagi nomutanosibliklarni bartaraf etish, dasturiy-maqсадli byudjetlashtirishni chuqurlashtirish, ilg‘or raqamli monitoring vositalarini qo‘llash, manzilli ijtimoiy yordam mexanizmlarini mustahkamlash, davlat-xususiy sheriklik modellarini kengaytirish va inson kapitaliga izchil sarmoya kiritish zarur. Ushbu yo‘nalishlarni amalga oshirish nafaqat O‘zbekistonning ijtimoiy xarajatlari samaradorligini oshiradi, balki mamlakatning barqaror mintaqaviy taraqqiyot, kambag‘allikni qisqartirish va inklyuziv iqtisodiy o‘sishga erishish bo‘yicha kengroq maqsadlariga ham sezilarli hissa qo‘shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Yangi O‘zbekiston” taraqqiyot strategiyasi, 2022.
- O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Davlat byudjeti ijrosi bo‘yicha yillik hisobot, 2024.
- World Bank. Public Expenditure Review: Strengthening Social Spending in Uzbekistan, 2023.
- Stiglitz J.E., Rosengard J.K. Economics of the Public Sector. 4th edition. W.W. Norton, 2022.
- International Monetary Fund. Fiscal Policy and Social Spending Effectiveness, 2023.

